
Helena Bjarnegård

BAKGRUND

1996-2009 Landskapsarkitekt, bland annat på White arkitekters stadsplanerings- och landskapsavdelning i Göteborg. Belönades med flera priser. Periodvis gruppchef för stadsplanering och landskapsarkitektur. Ledamot i White arkitekters styrelse.

2009-2018 Stadsträdgårdsmästare i Göteborg, där hon bland annat ingått i park- och naturförvaltningens ledningsgrupp. Staden har blivit prisad för sitt arbete med det offentliga rummet.

År 2014 utsågs hon av Sveriges arkitekter till Årets kollega.

Med arkitekturen som verktyg

Det är viktigt att visa vilka material som både skapar goda livsmiljöer och har en lång livscykel, anser Helena Bjarnegård, Sveriges första riksarkitekt. – Men tanken och gestaltningen måste alltid vara överordnad materialvalet.

TEXT PETER WILLEBRAND FOTO S. HEDBERG

Riksdagen gav förra året Boverket ansvaret för det nationella arkitekturarbetet som handlar om att skapa goda och hållbara livsmiljöer i Sverige. Verket har rekryterat ett 50-tal medarbetare, bland dem flera arkitekter, för att lösa det nationella uppdraget.

I riksarkitektens uppdrag ingår bland annat att vara ett stöd till kommunerna i frågor som rör gestaltning och hållbarhet.

– I praktiken blir jag spindeln i ett stort kontaktnät där Boverket samordnar det nationella arkitekturarbetet, säger Helena Bjarnegård.

Det breda politiska stödet som ligger bakom satsningen på god arkitektur ser hon som ett uttryck för en ökad medvetenhet om sambandet mellan hållbarhet och arkitektur, som inte minst följer med den ökande globala urbaniseringen.

– Att arkitekturen blir ett verktyg för att bidra till målen är en del av internationell trend. Länder som Storbritannien står till exempel också i begrepp att utse en riksarkitekt.

Helena Bjarnegård kommer inledningsvis att fokusera på att nå ut med information om riksarkitektens uppdrag och inleda en dialog med kommuner och regioner, som är den primära målgruppen.

– Det offentliga ska gå före i den här processen. Därför är det viktigt att vi snabbt får tar del av hur man ser på sina utmaningar och vilka problem man vill ha hjälp med att lösa.

Samtidigt ska det rena praktiska arbetet pågå parallellt, understryker hon.

– Vi har ett stort tryck på oss att börja leverera material för att stötta kommunerna. Det kan handla om allt från att öka kunskaper till att lyfta fram goda exempel där kommunerna kan lära av varandra.

Helena Bjarnegård har närmast varit stadsträdgårdsmästare i Göteborg och i den rollen mött de arkitektoniska utmaningar som många städer står inför, allt från en ökad förtätning till ett mer nederbördsrikt klimat.

– Stadsutveckling är komplext. Den stora utmaningen är att få ihop helhetsperspektivet. I dag jobbar många kommuner i stuprör.

Kommunernas behov kan också variera kraftigt, och skillnaderna mellan land och stad förstärks med urbaniseringen.

– En mindre kommun i en glesbygd står inför helt andra utmaningar är en växande storstad med akut bostadsbrist.

Helena Bjarnegård återkommer till arkitektens kraft att skapa mer hållbara och mindre segregerade samhällen. Hon tar Albert Lilienberg, stadsplanechef i både Göteborg och Stockholm under fem decennier i början av 1900-talet, som ett exempel på vad som går att åstadkomma.

– Under hans tid i Göteborg skapades områden som människor kände sig välkomna till. Han utgick från ytan och nivåerna i landskapet och skapade stråk och rum som var lätta att röra sig i och innehöll många funktioner. Bebyggelsen var också blandad, med allt från service och rekreation till bostäder. I grunden finns en övergripande skala, en helhet och en omsorg ned till minsta detalj och material. Man kan jämföra med bra brukskonst, som både inkluderar och förmedlar ett mervärde.

Albert Lilienberg var förste stadsingenjör för Göteborg 1907-1927. År 1928-1944 var han stadsplanedirektör i Stockholm.

”Under hans tid i Göteborg skapades områden som människor kände sig välkomna till. Han utgick från ytan och nivåerna i landskapet och skapade stråk och rum som var lätta att röra sig i.”

Nu talar allt fler om en inbromsande konjunktur och lägre byggnadstakt. Hur påverkar det kommunernas planer?

– Det är oklart, men som vanligt finns möjligheter i alla konjunkturlägen. Ur ett offentligt perspektiv är man ju inte lika konjunkturkänslig och kan till exempel utnyttja en nedgång för att satsa mer på långsiktiga projekt med hög kvalitet. Vårt eget uppdrag för svensk arkitektur är oerhört långsiktigt, och ska klara både upp- och nedgångar.

Hur ser du på den hållbara naturstenens roll i allmänhet, och svensk natursten i synnerhet, när det kommer till ”genomförandet av de arkitekturpolitiska målen”?

– Visst är det viktigt att vi tänker hållbart, både när vi tillverkar och när vi utvärderar hela livscykeln. Och det är lika viktigt att visa vilka material som både skapar goda livsmiljöer och har en lång livscykel.

– Men jag tänker inte gå in och rekommendera några material framför andra. Tanken och gestaltningen måste alltid vara den överordnande frågan, materialvalet handlar mer om med vilka medel man uppfyller de delarna. Då ska också valet göras med utgångspunkt i människornas behov, med omsorg i detaljerna som till exempel valet av markbeläggning. Det handlar återigen om att skapa en bra gestaltning som håller samman från helhet till detalj.

– Sedan finns det förstas andra faktorer som påverkar. När det kommer till exempelvis kulturmiljöer är ju naturstenen ofta en bärare av både historien och traditionen som man måste ta hänsyn till. ■